

**Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії**

Здобувач ступеня доктора філософії **Оніщук Олександр Віталійович**, 1988 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив з відзнакою у 2022 році «Інститут інноваційної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури», здобувши ступінь вищої освіти магістра за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування». З 2022 року навчався в аспірантурі кафедри містобудування Київського національного університету будівництва і архітектури (очна форма навчання), виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Архітектура та містобудування».

Спеціалізована вчена рада PhD 87.191 створена згідно наказу ректора Київського національного університету будівництва і архітектури № 129/52-14/90/26 від 30.06.2026 на підставі рішення Вченої ради КНУБА № 44 від 25 червня 2026 року, у складі:

Голова разової спеціалізованої вченої ради - **Ковальська Гелена Леонідівна**, доктор архітектури, професор, завідувач кафедри теорії архітектури і архітектурного проєктування Київського національного університету будівництва і архітектури;

Рецензент - **Праслова Валентина Олександрівна**, кандидат архітектури, доцент, доцент кафедри дизайну архітектурного середовища Київського національного університету будівництва і архітектури;

Рецензент - **Хараборська Юлія Олександрівна** кандидат архітектури, доцент, доцент кафедри теорії архітектури і архітектурного проєктування Київського національного університету будівництва і архітектури;

Офіційний опонент - **Осиченко Галина Олексіївна**, доктор архітектури, професор, професор кафедри міського будівництва і архітектури Запорізький національний університет;

Офіційний опонент - **Мерилова Ірина Олександрівна**, кандидат архітектури, доцент, доцент кафедри архітектурного проєктування та містобудування Українського державного університету науки і технологій, ННІ ПДАБА

на засіданні «04» вересня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 19 «Архітектура та будівництво» Оніщуку Олександру Віталійовичу на підставі публічного захисту дисертації «**Принципи гнучкого планування багатофункціональних комплексів**» за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування».

Дисертацію виконано в Київському національному університеті архітектури і будівництва, м. Київ.

Науковий керівник **Кравченко Ірина Леонідівна**, доктор архітектури, професор, професор кафедри теорії архітектури і архітектурного проєктування Київського національного університету будівництва і архітектури.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Дисертаційна робота містить нові науково обґрунтовані результати, що мають теоретичне та практичне значення для розвитку архітектури багатофункціональних комплексів із гнучким плануванням; здійснено розмежування понять «гнучкість» і «адаптивність» в сфері архітектури, запропоновано авторське трактування поняття «гнучкий багатофункціональний комплекс» як архітектурного об'єкта, функціонально-планувальна, конструктивна та інженерна структура якого передбачає можливість легкої зміни функціонального призначення, просторової організації та сценаріїв експлуатації відповідно до змінних потреб користувачів, соціально-економічних умов і містобудівного контексту; розроблено класифікацію гнучких багатофункціональних комплексів; визначено та систематизовано принципи гнучкого планування багатофункціональних комплексів, а також запропоновано комплекс прийомів їх практичної реалізації.

Дисертація виконана державною мовою. Оформлення дисертації відповідає вимогам, встановленим МОН, а також освітньо-науковою програмою «Архітектура та містобудування».

За результатами досліджень здобувач опублікував 5 наукових праць, у тому числі: 3 статті у наукових фахових виданнях України категорії «Б», 2 тези наукових доповідей в збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Оніщук О.В. РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ОГЛЯД АРХІТЕКТУРНИХ ПРАКТИК ТА ТЕОРІЙ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ ГНУЧКОСТІ В АРХІТЕКТУРІ. *Сучасні проблеми Архітектури та Містобудування*. Київ : КНУБА, 2025. Вип. 71, С. 113–129.

<https://doi.org/10.32347/2077-3455.2025.71.113-129>

2. Оніщук О.В. АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ПРАКТИК ЗАСТОСУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ГНУЧКОСТІ В АРХІТЕКТУРІ. СУЧАСНИЙ ДОСВІД. *Просторовий розвиток*. Київ : КНУБА, 2025. Вип. 11, С. 124–142.

<https://doi.org/10.32347/2786-7269.2025.11.124-142>

Особистий внесок здобувача: графічні матеріали, аналіз наукової літератури, опис об'єктів архітектури з гнучкою реконфігурованою структурою, оформлення висновків.

3. Оніщук О. В. ГНУЧКІСТЬ ТА АДАПТИВНІСТЬ В АРХІТЕКТУРІ. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ. *Сучасні проблеми Архітектури та Містобудування*. Київ : КНУБА, 2025. Вип. 74, С. 176–194.

<https://doi.org/10.32347/2077-3455.2025.74.176-194>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Кравченко І.Л. Оніщук О.В. Інноваційні рішення вертикального транспорту в контексті створення гнучких багатофункціональних комплексів. Матеріали науково-практичної конференції BUILD MASTER CLASS 2024: Conference Proceedings of the International Scientific-Practical Conference of Young Scientists, м. Київ, 05-07 листопада 2024 р. С. 71-72

Особистий внесок здобувача: збір, аналіз та участь у формулюванні основних висновків щодо особливостей інноваційного вертикального транспорту.

5. Кравченко І.Л. Оніщук О.В. Лазаренко А.А. Формування архітектури багатофункціональних комплексів в умовах післявоєнної відбудови. Матеріали XX Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми вирішення глобальних проблем людства», Афіни, Греція 20-22 травня 2024 р. С. 34-39
Особистий внесок здобувача: збір, аналіз матеріалів та участь у формулюванні висновків щодо впровадження багатофункціональних комплексів.

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Голова ради - доктор архітектури, професор **Ковальська Гелена Леонідівна**, завідувач кафедри теорії архітектури і архітектурного проектування Київського національного університету будівництва і архітектури. Дякую офіційним опонентам і рецензентам, які ретельно опрацювали представлену наукову працю і надали низку важливих зауважень, з якими я погоджуюсь. Від голови ради зауважень немає. Роботу підтримую, тема актуальна, дисертація виконана у повному обсязі з дотриманням усіх вимог.

Рецензент - **Праслова Валентина Олександрівна**, кандидат архітектури, доцент, доцент кафедри дизайну архітектурного середовища Київського національного університету будівництва і архітектури, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Аналіз вітчизняних і зарубіжних об'єктів доцільно було б розширити шляхом проведення детального функціонально-планувального дослідження. Зокрема, варто було б доповнити роботу графічними матеріалами у вигляді планів, розрізів, функціональних схем і моделей трансформації простору.

2. Значний обсяг теоретичного й аналітичного матеріалу подекуди ускладнює сприйняття основних положень роботи. Доцільним було б скорочення окремих описових фрагментів і чіткіше структурування ключових результатів. Крім того, більш чітко виділення вивідних (підсумкових) графічних матеріалів у загальній композиції демонстраційних матеріалів полегшило б візуальне зчитування інформації.

3. У роботі недостатньо представлено узагальнені схеми об'ємно-просторових рішень, сформовані на основі проведеного аналізу. Їх розроблення сприяло б наочнішому відображенню запропонованих принципів і прийомів гнучкого планування багатофункціональних комплексів.

4. Варто було б розширити дослідження економічних аспектів гнучкого планування, зокрема проаналізувати співвідношення початкових витрат на створення трансформованої структури та довгострокових переваг, пов'язаних зі зниженням витрат на реконструкцію, перепрофілювання й експлуатацію об'єктів.

5. Більшої уваги потребує питання оцінювання гнучких багатофункціональних комплексів упродовж повного життєвого циклу. Доцільно було б розглянути взаємозв'язок між трансформованістю будівлі,

тривалістю її експлуатації, ресурсоефективністю та зменшенням обсягів будівельних відходів.

Рецензент - **Хараборська Юлія Олександрівна** кандидат архітектури, доцент, доцент кафедри теорії архітектури і архітектурного проектування Київського національного університету будівництва і архітектури, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Експериментальну частину дослідження варто було б доповнити порівняльним оцінюванням запропонованих проектних моделей за єдиною системою критеріїв. Це дало б змогу переконливіше продемонструвати переваги розроблених принципів і прийомів порівняно з традиційними підходами до проектування.

2. Доцільно було б чіткіше окреслити межі застосування запропонованих принципів гнучкого планування залежно від типу, масштабу, функціонального складу та містобудівного розташування багатофункціонального комплексу. Це сприяло б конкретизації сфери практичного використання отриманих результатів.

3. Доцільним є поглиблення порівняльного аналізу нормативного регулювання проектування гнучких та адаптивних будівель у країнах Європейського Союзу, США та інших державах. Такий аналіз дав би змогу чіткіше обґрунтувати напрями вдосконалення нормативної бази України.

4. У роботі варто було б ширше висвітлити питання архітектурної стійкості багатофункціональних комплексів до кризових і надзвичайних ситуацій. Зокрема, потребує уточнення можливість тимчасового перепрофілювання приміщень для розміщення евакуйованого населення, надання медичної допомоги або забезпечення інших невідкладних суспільних потреб.

Висловлені зауваження не знижують загального високого рівня проведеного дослідження та можуть бути використаними здобувачкою у подальших дослідженнях. Наукові результати дисертації є обґрунтованими, достовірними та відзначаються науковою новизною. Робота виконана з дотриманням всіх правил академічної доброчесності.

Офіційний опонент - **Осиченко Галина Олексіївна**, доктор архітектури, професор, професор кафедри міського будівництва і архітектури Запорізький національний університет, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Недостатньо чітко визначено критерії розмежування гнучкості й адаптивності. Автор пов'язує гнучкість із «легкими» змінами у межах закладеної структури, а адаптивність – із масштабними змінами елементів або всієї системи. Проте поняття «легка зміна» і «масштабна зміна» не мають визначених критеріїв. Доцільно було б конкретизувати їх через глибину втручання, тривалість, вартість, необхідність припинення експлуатації, зміну несучої структури, інженерних систем або функціонального призначення. Дискусійним є визначення “адаптивної архітектури” і “гнучкої архітектури” як окремих напрямів або видів архітектури. У тексті навіть залишено варіативне формулювання «напрямок/вид». На мій погляд, більш коректним було б розглядати гнучкість і адаптивність як властивості, принципи, стратегії або

підходи до формування архітектурних об'єктів, а не як самостійні напрями архітектури.

2. Авторське визначення гнучкого багатофункціонального комплексу потребує методичної конкретизації. Наведене визначення описує загальну здатність об'єкта до змін, однак не дає можливості встановити, за яких мінімальних умов комплекс може бути віднесений до гнучких. Доцільно було б визначити систему обов'язкових ознак або критеріїв оцінювання ступеня гнучкості.

3. Система авторських принципів є змістовною, але неоднорідною за рівнем узагальнення. До одного переліку включено специфічні для гнучкого планування принципи – модульність, реверсивність, закладений потенціал тощо – і загально архітектурні вимоги (безпека, надійність, людиноцентричність, сталий розвиток тощо). Доцільно було б структурувати їх на базові принципи гнучкості, супровідні принципи та загальні обов'язкові вимоги до архітектурного об'єкта.

4. Не до кінця розкрито взаємозв'язок між класифікацією, типологічними моделями, принципами та прийомами. У роботі сформовано кілька паралельних систем, однак бракує єдиної підсумкової моделі або матриці, яка показувала б, які принципи і прийоми є найбільш доцільними для комплексу горизонтальних, вертикальних, периметральних або комбінованого типів.

5. Містобудівні положення частково мають загальний характер. Інтеграція у транспортно доступні вузли, активні перші поверхи, пішохідна і велосипедна доступність, формування громадських просторів є важливими, але стосуються багатофункціональних комплексів загалом, а не лише комплексів із гнучким плануванням. Необхідно виразніше показати, у чому саме полягає містобудівна специфіка гнучких комплексів, а саме можливість поетапного розвитку, зміни функціональної інтенсивності, просторового розширення, поділу або об'єднання блоків.

Зазначені зауваження переважно мають уточнювальний, редакційний та дискусійний характер. Вони не заперечують загальної наукової і практичної цінності роботи.

Офіційний опонент - **Мерилова Ірина Олександрівна**, кандидат архітектури, доцент, доцент кафедри архітектурного проектування та містобудування Українського державного університету науки і технологій, ННІ ПДАБА, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. У вступі дисертації автором в якості об'єкту дослідження визначено багатофункціональні комплекси, а предметом дослідження – принципи їх гнучкого планування (с. 30-31). Водночас окремі просторові, функціональні, масштабні, часові або географічні межі дослідження не конкретизовано. Надалі зазначається (с. 67), що гнучкі багатофункціональні комплекси можуть охоплювати об'єкти різного масштабу: від окремої будівлі до фрагмента міської структури. За такого широкого трактування до поданого об'єкта дослідження фактично включаються будівлі й комплекси, які суттєво відрізняються за місткістю, складом функцій, конструктивною системою, формою власності, режимом експлуатації та нормативними вимогами. У зв'язку з цим потребує

уточнення, для яких саме типів і масштабів багатофункціональних комплексів є релевантними сформульовані автором принципи та рекомендації. Чи можуть вони однаковою мірою застосовуватися до невеликої громадської будівлі, житлово-громадського комплексу, транспортно-пересадкового вузла та великого фрагмента міської забудови? На нашу думку, визначення чіткіших меж дослідження сприяло б більш обґрунтованому встановленню сфери застосування отриманих результатів.

2. У положеннях наукової новизни автор класифікує типологічні моделі просторової організації багатофункціональних комплексів із гнучкими планувальними рішеннями як «горизонтальна, вертикальна, периметральна та комбінована» (с. 33). Такий самий перелік наведено на початку підрозділу 2.4 (с. 132). Водночас у подальшому тексті (с. 137) автор пропонує виокремити горизонтальну, вертикальну, периметральну, комбіновану та змішану моделі, що також відображено на рис. 2.8 (с. 138) та повторено у загальних висновках (с. 274). При цьому в текстовому описі на с. 137 окреме визначення змішаної моделі відсутнє, а комбінована характеризується як така, що «інтегрує кілька принципів організації: вертикальний, горизонтальний, периметральний». Утім, змішану модель визначено на рис. 2.8 як «поєднання різних функціональних блоків у кількох просторових конфігураціях». У зв'язку з цим потребує уточнення кількість запропонованих автором типологічних моделей та критерії розмежування змішаної і комбінованої моделей. Окремо виникає питання: які саме характеристики надають горизонтальній, вертикальній та периметральній схемам ознак гнучкості, адже сам характер просторової організації ще не гарантує можливості функціональної або планувальної трансформації комплексу? На нашу думку, уніфікація класифікації та чітке визначення для кожної моделі її просторових, функціональних і трансформаційних ознак посилили б обґрунтованість цього результату.

3. В підрозділі 3.2 даного дослідження зазначено, що реалізація гнучкого планування забезпечується шістьма прийомами: відкритого будівництва, проектування для розбирання, адаптивного повторного використання, партисипативного проектування, безпеки через дизайн та BIM/цифрових двійників (с. 217-237). Утім, у роботі не представлено системної відповідності між десятьма принципами підрозділу 3.1 та шістьма прийомами підрозділу 3.2 – не показано, який прийом реалізує конкретний принцип і які архітектурно-планувальні прийоми мають застосовуватися на кожному рівні. Крім того, значна частина підрозділу присвячена викладенню вже сформованих міжнародних підходів (відкритого будівництва, проектування для розбирання, адаптивного повторного використання, BIM, цифрових двійників та ін.) у зв'язку з чим виникає питання: які саме прийоми або алгоритми були розроблені здобувачем, а які адаптовано з наявних концепцій? На нашу думку, узагальнювальна модель «фактор – принцип – метод – прийом – результат» зробила б авторський внесок значно виразнішим.

4. У підрозділах 3.1 і 3.2 BIM, цифрові двійники та інформаційна інтероперабельність розглядаються автором як важливі інструменти супроводу архітектурного об'єкта впродовж його життєвого циклу, документування

складових, моделювання сценаріїв трансформації та координації інженерних систем (с. 178-182, 212-213, 225-228, 232, 237, 244). На жаль, у дисертації не представлено авторської BIM-моделі гнучкого багатофункціонального комплексу, алгоритму її формування або результатів цифрового моделювання конкретних сценаріїв просторової та функціональної трансформації. З огляду на те, що BIM і цифрові двійники визначено автором як один із практичних підходів до реалізації гнучкого планування, доцільним було б продемонструвати їх застосування на експериментальному об'єкті або окремому модельному фрагменті комплексу, що дозволило б наочно показати процес змін та трансформацій будівлі, а також посилило б прикладну цінність сформульованих автором рекомендацій.

Зазначені зауваження та дискусійні положення принципово не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Представлена робота є змістовною, ґрунтується на опрацюванні значного масиву вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, узагальненні історичного та сучасного досвіду проєктування та має виражену практичну спрямованість.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **ОНИЩУКУ Олександр Віталійовичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 19 «Архітектура та будівництво» за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування»

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Гелена КОВАЛЬСЬКА

Підпис голови разової спеціалізованої вченої
ради Гелени КОВАЛЬСЬКОЇ засвідчую:

Вчений секретар КНУБА

Микола КЛИМЕНКО